

۲۰۲۱/۱۰/۰۹

محمد انور آخري

په ویتنام او افغانستان کې د امریکایانو جگړې (پرتله) اتمه برخه

(دوانگ نانج فونگ) د وایت کنگ یوه سرتیري، هغه د ۲۴ کلونو وه چې دوه
ځلي کونده شوه، دواړه میرونه یې سرتیري وو چې په جگړه کې ووژل شول.

ویتنام:

غبرگون او مقاومتونه

ویتنامیان چې له آره په جگړو کې لوی شوي او روزل شوي وو، د یرغلګرو شتون یې په خپل هېواد کې نه خوښیده، دوی د کلونو په اوږدو کې له ډېرو یرغلګرو: فرانسویانو، جاپانیانو، انګرېزانو، امریکایانو او د امریکایانو د متحدینو پر وړاندې جګړېدلې او هر ډول مقاومتونه یې کړي دي، کله چې امریکایان جنوبي ویتنام ته ننوتل نو د یو تن امریکایي نظامي، جمیز توماس په وژلو سره د یرغلګرو پر وړاندې غبرګونونه پیل شول. لومړنی نظامي (جمیز توماس) یې د سایګون سره نږدې په ۱۹۶۱ز، کې د کریسمس له عید څخه درې ورځې وړاندې وواژه. (غلام رضا نجاتي: شکست امریکا، ویتنام از دین بین فو، تا سایګون، ۱۷۸مخ)

د ویتنام جگړه جبهه بیزه یا مخامخ جگړه نه وه، داسې جگړه وه چې د امریکایانو دښمنانو په هر ځای کې شتون درلود خو په هېڅ ځای کې نه لیدل کېدل... امریکایانو ویتنامیان تر سختو مباریو لاندې له منځه وړل خو ډېر ژر به نورو

د پاڼو شمېره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

ويټنامي ډلو د هغوی ځایونه ډکول چې د دوی دا ډول بې ساری مقاومت د نړيوالو له ستايلو سره مخ وو، تر هغې چې د خپلو دښمنانو له خوا به هم ستايل کيدل.

د ويتنام په جگړه کې د شمالي ويتنام او آزادی غوښتونکي ملي جبهې وسلې د امریکایانو په پرتله ډېرې کمې وې، هغه لويې الوتکې چې جگړه ييزې الوتکې يې انتقالولې شوی او (B. 52) ستراتيجيکې الوتکې يې په واک کې نه وې، ويتناميانو له شوروي اتحاد او چين څخه ځينې وسلې ترلاسه کولې چې په هغو کې د الوتکو ضد توغندي گټور وو، داسې ښکاري چې ويتناميانو زغره وال گاډي د امریکایانو د سختو بمباريو له کبله نه شول کارولې.

امريکايان په خپلو تخنيکي وسلو دامن وو خو چريکان په خپل ايمان، سرتېری او ټينگ هوډ باندې ولاړ وو، چريکانو د امریکایانو او جنوبي ويتنام عسکرو په پرتله لوړ مورال او انضباط درلودل، خبره د گروهې (عقيدي) نه وه بلکې له خپلې خاورې دفاع او ساتنې سوال مطرح و، ويتناميان له کمونستي گروهې وړاندې هم د خپل هېواد رښتني سرتېري وو. (هماغه کتاب، ۱۷۹-۱۸۰ مخونه)

د شمالي ويتنام دفاع وزير جنرال جياپ په يوه راډيويي وينا کې وويل: «د ويتنام ولس د خپلواکۍ او آزادی د لاسه ورکولو پر ځای مرگ خوښوي، مور د [امريکا ولسمشر] ايزنهاور (تخريبي جگړه) د کينډې (ځانگړي جگړه) د جانسون (محدوده جگړه) کې بريالي شوي يو او اوس هم د نيکسون په (تهاجمي جگړه) کې د بري په حال کې يو...» (هماغه کتاب، ۵۲ مخ)

امريکايي پوځيانو په ويتنام کې څو ډوله جگړې وکړې خو د ټولو پايلې منفي وې، په دې لړ کې امریکایانو د (ځانگړي جگړې) په نوم جگړه پيل کړه خو د هغې پايله هم ښه نه وه او بری يې ترلاسه نه کړ، نو اړ شول د (محلي جگړې) په نوم جگړه وکړي، له خپلو څو آسيایي متحدو هېوادونو يې مرسته وغوښته، جنوبي کوريا څو ډلې پوځيان ورواستول، استراليا، نيوزيلنډ، تایلنډ او فيليپين هم خپل ځواکونه جنوبي ويتنام ته ولېږل چې د امریکا متحده ايالاتو، جنوبي ويتنام او د امریکا متحدينو د عسکرو شمېره له يو ميليون کسانو واوښته، د دغې حالت په ليدلو سره ډېرې امریکايان د خپل هېواد د پوځ په بري شکمن شول، تر هغې چې د امریکا د بهرنيو چارو وزارت مرستيال ښاغلي (بال) وويل: «واشينگټن د څلورو آسونو د گاډۍ په لرلو سره د ماتې پر لور درومي.» دا رنگ ولسمشر لندن جانسون، دفاع وزير مک نامارا او جنرال وست له ناچارۍ وويل: «اورده جگړه به سخته وي خو په پای کې به بری د متحده ايالاتو په برخه شي.» (هماغه، ۳۷ مخ)

د ۱۹۶۹ز، کال په لومړيو کې په جنوبي ويتنام کې د امریکايي ځواکونو شمېره (۵۴۳۰۰۰) تنو ته ورسیده او د امریکا متحدين: جنوبي کوريا، استراليا او د تایلنډ عسکرو شمېره (۸۶۰۰۰) تنه وه، د جنوبي ويتنام د پوځ شمېر (۸۰۰،۰۰۰) تنه و چې په دې ډول د شمالي ويتنام پر وړاندې د ټولو متحدينو ځواکونو شمېره (۱۴۲۹۰۰۰) تنو ته رسيدلې وه. (هماغه، ۱۴۷)

د ويتنام غونډې په يوه وړوکي هېواد کې د امریکایانو او متحدينو د دومره لوی شمېر پوځ د شتون سره، سره يې بيا هم بری ترلاسه نه کړ، د دوی هوايي ځواکونو که هر څو بمبارۍ وکړې ښه پايله يې ور نه کړه بلکې د ويتنام خلک يې لاپسې پياوړي او ټينگ کړل، د ۱۹۶۶ز، کال په وروستيو کې د شمالي ويتنام د دفاع وزير جنرال جياپ وويل: «امريکايان چې هر څومره ډېر ځواکونه ويتنام ته راليري، د لا ډېرو درنو ماتو سره به مخ کيږي، په جنوب [ويتنام] کې د امریکا نظاميانو راغونډيدل د واشينگټن او د دوی د لاس پوځي، ساينگون د کمزورۍ ښکارندويي کوي، د امریکا ستراتيجي به د خلکو د پرگنو پر وړاندې له ناکامۍ سره مخ شي، امریکايان خپل ځواکونه په پندغالو کې ځای پرځای کوي او مور پر دغو پوځي ځواکونو بريدونه کوو، که چېرې دوی خپل ځواکونه سره ووېشي بيا به هم زيانونه وراړول کيږي، ځکه چې د دوی د تگ راتگ په لارو پورې تړلې دی ... امریکايان د خپلو گوداگانو د پايښت په موخه، په جنوبي ويتنام کې پلي کيږي خو نه شي کولی تر پایه په ويتنام کې پاتې شي، د دوی شتون يوازې د ساينگون د خاينانو غوڅول [له منځه وړل] دي، امریکايي ځواکونه په ټول ځواک سره په ويتنام کې ځای پرځای دي او د خپلې خوښې عمليات کوي، خلک وژني خو په پای کې به بريالي نه شي، دا چې دښمن خپلو جگړو ته پراختيا ورکوي، شمالي ځواکونه هم د نويو وسلو په کارولو سره د امریکایانو پر وړاندې جگړې پر مخ بيايي.» (هماغه، ۱۳۹)

د شمالي ويتنام د دفاع وزير جنرال جياپ د جنوري په ۳۱ / ۱۹۶۸ز، کال په ټول جنوبي ويتنام ناڅاپي بريدونه پيل کړل، جنرال جياپ په دې بريدونو کې خپل نمايي ځپونکي ځواکونه چې شمېر يې (۱۲۰۰۰۰) ته رسیده گډون کړی و

خو د جنوبي ويتنام آزادي غوښتونکو وایت کنگ سرتېرو ښه توره وکړه، د تت (تت اختر) جگړه خورا سخته، ناڅاپي او پراخه وه چې د ويتنام په (۵۰) ښارونو کې روانه وه ...

په دې جگړه کې د ویت کنگ سرتېرو د سايگون د پوليسو مرکز، پوسته، راډيو او زندانونو باندې بريدونه وکړل او هغه يې ونیول، د ویت کنگ سرتېرو، رپي (بيرغ) د دولت په ادارو باندې تر ۲۵ ورځو پورې ولاړ ؤ، د امريکا سفارت يې کلابند کړ، امريکايي عسکر وډار شول د سايگون ښار يې په توپونو وويشت. **(ويکي پيډيا، جنگ ويتنام)**

سرتيري د سايگون په ښار کې د ولسمشرۍ ماڼۍ پورې ورسيدل ... سرتېرو د (تان سون نهوت) لوی هوايي ډگر ځينې برخې لاندې کړې او ډېرې الوتکې يې ويجاړې کړې او زندان يې مات کړ (۲۰۰۰) تنه بنديان يې خوشي کړل ... خو وروسته د امريکايانو او جنوبي ويتنام د فشار له کبله په شا شول. د امريکا د دفاع وزير مک نامارا چې ماتي يې خورلي وه استعفاء وکړه او ولسمشر جانسون په ويتنام کې د خپلې ناکامۍ له امله وويل چې راتلونکي ولسمشری ټاکنو ته به نوماند نه شي. په ۱۹۶۸ ز، کال کې د (تت عيد) جگړې امريکايانو ته وښودله چې په ويتنام کې جگړه نه شي گټلې. **(غلام رضا نجاتي: شکست امريکا، ويتنام از دين بين فو، تا سايگون، ۱۴۴-۱۴۵مخونه؛ جان يانگ: جنگ سرد صلح سرد، مترجم: دکنتر عزت الله عزتي، محبوبه بيات، ۱۶۵مخ)**

نيکسون په ۱۹۷۲ ز، کال کې پر شمالي ويتنام بيا بمبار پيل کړ، هانوی او د هايډونگ بندر يې بمبار کړل د نیکسون موخه دا وه چې شمالي ويتنام د سولې خبرو ته اړ کړي. **(جان يانگ: جنگ سرد صلح سرد، ژباړونکي: دکنتر عزت الله عزتي، محبوبه بيات، ۱۶۷مخ)**

امريکايانو د جنوبي ويتنام په ملاتړ د ۱۹۷۲ ز، کال په لومړيو شپږو مياشتو کې په شمالي ويتنام باندې (۸۰۰،۰۰۰) ټنه بمونه وغځول ... يوازې د درو ورځو په اوږدو کې (۲۰،۰۰۰) ټنه بمونه د هانوی او هايډونگ پر ښارونو وغورځول شول ... د امريکايانو دا ډول وحشيانه فشارونو ته شمالي ويتنام تسليم نه شو، د دسامبر له ۱۸ تر ۲۴ پورې د شمالي ويتنام د هوايي دفاع ځواکونو (۴۸) جگړه ييزې الوتکې رانسکورې کړې چې (۱۷) الوتکې (B-52) وې او (۵) باله (F-111) بم غوځوونکي ښکاري الوتکې په کې شاملې وې. **(غلام رضا نجاتي: شکست امريکا، ويتنام از دين بين فو، تا سايگون، ۱۵۲مخ)**

په جگړه کې د ويتناميانو زورورتيا ټولې نړۍ ته مالومه وه تر دې چې خپلو دښمنانو له خوا به هم ستايل کيدل، په دې هکله په ويتنام کې يو تن نيول شوی امريکايی پيلوټ خپل د سترگو ليدلی حال داسې وايي: «د دغو خلکو ټوليز هوډ چې د امريکايانو له هوايي بمباريو نه وپريږي، ومي ليدل چې د ټولو ځاني او مالي زيانونو وروسته د دوی په زړونو کې له امريکايانو څخه کرکه لاپسي زياتيدله. **(برتراند رسل: جنايات جنگ در ويتنام، فارسي ترجمه: ايرج مهدويان، ۱۶۱مخ)**

د پاڼو شميره: له 3 تر 4

(د ویتنام ولسمشر او ملي اتل، هوشي مين شعر)

مور له مرگ څخه ځواکمن يو

مور د شولو د کښت په څېر يو (څه ښکلي هوا)

هر کال رېبل کيږو

بله ځل د ځواکمنو تنو او ښه حاصل سره لوبېږو

نېټه: ۱۷ تله ۱۴۰۰ ل

نور بيا

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په څېر و لولئ